

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ
У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ****FORMATION OF THE SYSTEM OF LEGAL COMPETENCIES OF SPECIALISTS
IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS**

**Пижов О.М., д.філос. з права,
проректор з науково-педагогічної роботи та стратегічного розвитку
Національний університет фізичного виховання і спорту України**

**Гончаренко Є.В., к.н. з фіз. вих. і спорту, доцент,
декан тренерського факультету
Національний університет фізичного виховання і спорту України**

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності та практичному окресленню системи правових компетентностей, якими повинні володіти фахівці сфери фізичної культури і спорту в сучасних умовах. Зростаючі вимоги до дотримання законодавчих норм, безпеки учасників і належної організації спортивних заходів у поєднанні з високим рівнем суспільної значущості спортивної галузі зумовлюють потребу в комплексній правовій підготовці фахівців. У статті наголошено, що правова обізнаність уже не може обмежуватися суто формальними знаннями окремих актів, фахівцям необхідний широкоголазовий підхід, що охоплює конституційне, цивільне, трудове, адміністративне, податкове та міжнародне право.

Наголошується на важливості вміння орієнтуватися в договірній, трудовій, адміністративній і податковій складових спортивної діяльності, а також розуміти специфіку міжнародних документів, насамперед у контексті антидопінгового контролю та регламентації найбільш спортивних заходів. Відзначено, що інтеграція таких знань у професійну діяльність фахівців сприяє запобіганню правопорушенням, покращує організаційні та управлінські процеси, забезпечує дотримання принципів чесної гри, а також підвищує конкурентоспроможність українського спорту на світовій арені.

Проведена робота пропонує цілісний погляд на формування правових компетентностей, підкреслюючи важливість співпраці між закладами вищої освіти, що готують кадри у спортивній сфері, та юридичними факультетами чи спеціалізованими університетами. Окрему увагу зосереджено на розвитку програм підвищення кваліфікації та освіти дорослих для чинних фахівців, які прагнуть розширити правову грамотність. Такий підхід дозволить у перспективі створити високоорганізоване й етично відповідальне середовище, де враховуються інтереси всіх учасників спортивних процесів. Зроблено висновок, що системність правових компетентностей уможливить належне функціонування спортивних організацій, захист прав спортсменів і вболівальників, а також ефективне використання ресурсів для зміцнення міжнародного іміджу України в сфері фізичної культури і спорту.

Ключові слова: фізична культура і спорт, правові компетентності, фахівці спорту, фахівці фізичної культури, юридична освіта, правове регулювання, підготовка фахівців.

The article is devoted to substantiating the necessity and providing a practical outline of the system of legal competencies that specialists in the field of physical culture and sports should possess under current conditions. The growing requirements for compliance with legislative norms, ensuring the safety of participants, and properly organizing sporting events – together with the high social significance of the sports sector – have created a need for comprehensive legal training of professionals. The article emphasizes that legal awareness can no longer be confined to merely formal knowledge of specific acts: specialists require a broad-based approach encompassing constitutional, civil, labor, administrative, tax, and international law.

The importance of being able to navigate contractual, labor, administrative, and tax aspects of sports activities is highlighted, along with understanding the specifics of international regulations, especially in the context of anti-doping control and major sporting event protocols. It is noted that integrating this knowledge into the professional practice of specialists helps prevent legal violations, improves organizational and managerial processes, ensures adherence to fair play principles, and enhances the international competitiveness of Ukrainian sports.

The study presents a holistic perspective on the formation of legal competencies, underscoring the significance of cooperation between higher education institutions that train sports professionals and law faculties or specialized legal universities. Special attention is devoted to developing continuing education and adult education programs for current professionals seeking to expand their legal literacy. Such an approach will, in the long term, foster a highly organized and ethically responsible environment that accounts for the interests of all participants in sporting processes. The conclusion is drawn that a systematic approach to legal education makes it possible to ensure the proper functioning of sports organizations, protect the rights of athletes and fans, and effectively utilize resources to strengthen Ukraine's international image in the field of physical culture and sports.

Key words: physical culture and sports, legal competencies, sports specialists, physical culture specialists, legal education, legal regulation, training of specialists.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючими вимогами до фахівців сфери фізичної культури і спорту щодо дотримання законодавчих норм, забезпечення прав учасників спортивної діяльності та належної організації спортивних заходів. У сучасних умовах спортивна галузь набуває рис високорозвиненого суспільного інституту, що включає не лише підготовку спортсменів і проведення змагань, а й значні обсяги управлінських, економічних, маркетингових та освітніх процесів. Відповідно, компетенції фахівців уже не може обмежуватися суто педагогічними та тренерськими вміннями [3, 14]. Вони мають орієнтуватися у правових нормах та механізмах, аби гарантувати належне функціонування спортивних організацій та забезпечувати захист прав усіх учасників галузі.

Правові компетентності відіграють важливу роль у захисті прав усіх учасників спортивної діяльності. Тренери, менеджери й організатори повинні володіти юридичними знаннями, аби гарантувати належну реалізацію прав спортсменів, вболівальників, спонсорів та інших зацікавлених сторін, а також вчасно виявляти й усувати потенційні конфлікти чи порушення. Не менш суттєвою є й здатність дотримуватися вимог безпеки та етики, адже знання законодавчих норм щодо охорони здоров'я, профілактики травматизму і медичного контролю сприяє створенню безпечного середовища для занять спортом, тоді як правова обізнаність сприяє формуванню високих етичних стандартів, запобігає корупційним проявам, забезпечує дотримання принципів чесної гри й активну протидію допінгу [7].

Важливим організаційно-управлінським чинником є здатність спеціалістів коректно укладати різноманітні договори (зокрема трудові, спонсорські, агентські), вести необхідну документацію та дотримуватися вимог щодо захисту персональних даних і ліцензування виду спорту. Правильне застосування цих правових інструментів робить діяльність спортивних організацій більш прозорою й ефективною, допомагає уникати фінансових ризиків, правових колізій і репутаційних втрат. У результаті фахівець, що має ґрунтовну правову підготовку, краще усвідомлює власні трудові права та обов'язки, може аргументовано відстоювати інтереси команди чи спортивної організації на офіційному рівні.

Крім того, володіння правовими компетентностями впливає на професійне зростання та конкурентоспроможність фахівця, адже в умовах глобалізації й посиленої конкуренції з боку вітчизняних і закордонних організацій правова грамотність стає ключовою перевагою на ринку праці [12, 15, 16]. Фахівці, здатні забезпечити бездоганне юридичне супроводження спортивної діяльності, користуються довірою та попитом серед роботодавців, сприяють розвиткові спортивного руху й підвищенню авторитету України в міжнародному спортивному середовищі.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена як вимогами законодавства, так і швидким розвитком галузі, що потребує постійного вдосконалення професійних стандартів. Наявність системних правових знань і навичок дозволяє забезпечити безпечну, прозору та відповідальну діяльність у спорті, а також сприяє підвищенню якості управління спортивними організаціями та зміцненню міжнародного іміджу України в цій сфері [5].

Насамперед необхідно визначити сутність поняття «правові компетентності», адже від чіткого розуміння змісту й структури цього явища залежить подальше виокремлення найважливіших складових, необхідних фахівцям у сфері фізичної культури і спорту. Саме таке концептуальне підґрунтя дасть можливість систематизувати правові знання, уміння й навички, що мають бути інтегровані в їхню професійну діяльність. У подальшому, спираючись на визначені компоненти, можна буде побудувати цілісну систему правових компетентностей, спрямовану на забезпечення юридичної безпеки, дотримання високих етичних стандартів і підвищення якості управління спортивними процесами. Враховуючи це, спробуємо вивести значення поняття «правові компетентності».

Правові компетентності – це інтегрована сукупність спеціальних правових знань, практичних умінь та ціннісно-етичних норм, що забезпечують здатність фахівця орієнтуватися в нормативно-правовій сфері, правильно тлумачити й застосовувати норми законодавства, розв'язувати професійні завдання з урахуванням правових обмежень і вимог. Основу цих компетентностей складають (табл. 1).

Завдяки такому комплексному підходу правові компетентності стають не лише «багажем» знань, а й динамічною системою дій, націленою на забезпечення законності, етичності та результативності професійної діяльності.

Аби системно розглянути формування правових компетентностей у професійній підготовці фахівців сфери фізичної культури і спорту, насамперед слід з'ясувати, якими саме правовими нормами та вимогами регламентується їхня діяльність. Це передбачає окреслення кола правовідносин, характерних для різних аспектів спортивної галузі, та визначення ключових напрямів правового регулювання, які впливають на безпеку, справедливу організацію спортивних заходів, дотримання етичних принципів тощо [1, 6, 10]. Водночас слід ураховувати, що спортивна діяльність має широку суспільну значущість і стикається з багатьма юридичними викликами, тож розуміння специфічних норм і механізмів стає вагомим чинником підвищення ефективності та законності професійних дій [4, 5, 12].

Загальне усвідомлення галузевого сутнісного значення правових компетентностей дає змогу фахівцям спрямовувати власні знання й уміння на розв'язання типових правових ситуацій і водночас бути готовими до складніших викликів. Наявність чітких орієнтирів у правовому полі дозволяє оптимізувати менеджмент спортивних організацій, покращувати результати діяльності, упроваджувати інноваційні методи взаємодії з учасниками спортивного руху та забезпечувати високий рівень захисту прав і законних інтересів усіх сторін [2, 9].

Для того щоб правові компетентності фахівців у сфері фізичної культури і спорту мали системний і практично орієнтований характер, необхідно визначити перелік конкретних галузей права, знання яких формує базис професійної діяльності і слугує її нормативно-правовою опорою. Першою і фундаментальною складовою цієї системи виступає конституційне право, яке дає загальні орієнтири функціонування держави та суспільства й забезпечує можливості для реалізації особистості.

Прикладом таких «стартових» конституційних положень можна назвати право на громадянство, що визначає належність особи до правової системи країни і відкриває можливості участі в суспільно-політичному житті. Важливе значення має також виборче право, яке дозволяє брати участь у процесах формування державної влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, конституційні норми закріплюють базові права людини (право на освіту, свободу слова, свободу пересування тощо), які є фундаментом для захисту інтересів кожного громадянина, зокрема й представників сфери фізичної культури і спорту. Знання й розуміння цих положень сприяє тому, щоб фахівець відчував себе повноцінним учасником правової держави, враховував демократичні принципи під час організації спортивних заходів, забезпечував дотримання прав усіх учасників змагань і формувал у них правову свідомість та громадянську відповідальність [3].

Цивільне право виступає однією з ключових галузей, що формують правові компетентності фахівців у сфері фізичної культури і спорту, оскільки регулює широкий спектр договірних, майнових та немайнових відносин. Його норми охоплюють усі ситуації, де виникає потреба встановити правила поведінки між суб'єктами, визначити

Таблиця 1

Система правових компетентностей

Правові компетентності	Теоретична обізнаність	розуміння загальних засад права, структури та логіки системи законодавства, сутності правових механізмів і юридичної відповідальності
	Практичні навички	здатність аналізувати та оформляти правову документацію, укладати договори, вести переговори на основі діючих нормативно-правових актів, приймати рішення, що відповідають вимогам законодавства
	Критичне мислення	уміння систематизувати правову інформацію, визначати колізії чи прогалини у правових нормах, пропонувати аргументовані шляхи їх розв'язання або удосконалення
	Етична компонента	дотримання принципів справедливості, доброчесності, повага до прав і свобод усіх учасників професійного середовища та інших учасників процесу
	Комунікаційний аспект	здатність чітко і зрозуміло викладати правову позицію, аргументувати її з посиланням на конкретні законодавчі акти, вести конструктивний діалог із суб'єктами правовідносин

порядок укладання й виконання договорів, а також урегулювати питання відповідальності й захисту прав сторін.

По-перше, продаж квитків на спортивні заходи є типовою цивільно-правовою угодою, що передбачає укладання договору купівлі-продажу між організатором змагань або клубом (продавцем) та вболівальником (покупцем). Тут виникають питання дотримання умов договору (зокрема, достовірності інформації про дату, місце та час проведення заходу) та можливі наслідки його порушення (заміна чи повернення квитка, відшкодування збитків за скасування матчу тощо). Неналежне виконання обов'язків однією зі сторін може призвести до майнових претензій і судових спорів.

По-друге, спонсорські договори у спорті є ще одним поширеним різновидом цивільно-правових угод. Спонсор (зазвичай юридична особа) надає грошові кошти або матеріально-технічні ресурси для підтримки спортивного клубу, команди чи окремого гравця. Натомість, відповідно до умов договору, спонсор може отримувати рекламні чи маркетингові права (розміщення логотипу, проведення промо-акцій під час змагань тощо). Важливо, що такий договір має чітко прописувати обов'язки й відповідальність сторін (наприклад, терміни надання коштів чи винагород, права на використання символіки клубу). Крім того, фахівцям слід урахувати норми про недобросовісну конкуренцію, оскільки надмірне або неналежне використання рекламної інформації може порушувати права інших учасників ринку.

По-третє, інтелектуальна власність у спортивній галузі стає все більш актуальною в умовах розвитку медіа, цифрових платформ та міжнародних трансляцій. Укладання договорів на телевізійну чи онлайн-трансляцію матчів є чинником, що приносить суттєві доходи клубам і спортивним організаціям, але водночас вимагає чіткого юридичного регулювання. Спеціалісти у спорті мають розуміти основи авторського права та суміжних прав, адже зображення логотипів, гімнів клубів, офіційних маскотів чи матеріалів змагань можуть бути об'єктами авторського права чи торговельної марки. Зокрема, якщо організація укладає договір з теле- чи інтернет-компанією, слід визначити, кому належать права на запис та використання відеоматеріалів, у які терміни та на яких умовах вони можуть бути поширені, а також якими способами захищаються інтереси правовласників у разі порушення.

Нарешті, цивільне право регулює й інші аспекти діяльності, як-от відносини між спортивними агентами й гравцями, питання страхування професійної відповідальності, оформлення ліцензій на використання торговельних марок і брендів. Усі ці процеси ґрунтуються на здатності спеціаліста глибоко розуміти зміст і структуру цивільно-правових договорів, аби забезпечити легітимність угод, дотримання прав сторін і своєчасне врегулювання можливих спорів. Володіння такими знаннями та навичками формує основу правових компетентностей, необхідних для ефективного та правомірного функціонування у сфері фізичної культури і спорту [1, 3, 6, 7, 10].

Трудове право посідає особливе місце у професійній діяльності фахівців сфери фізичної культури і спорту, адже саме воно регулює відносини між роботодавцем та працівником (тренером, викладачем, адміністратором, спортивним лікарем тощо) на рівні офіційного працевлаштування. Його норми визначають умови укладання та припинення трудового договору, терміни та порядок надання відпусток, оплачувані лікарняні, заходи дисциплінарної відповідальності. Наприклад, тренер, який офіційно працює у дитячо-юнацькій спортивній школі, має відповідні права й обов'язки, передбачені трудовим договором: отримувати заробітну плату, користуватися правом на відпустку й охорону праці, дотримуватися внутрішнього трудового розпорядку, забезпечувати належну організацію навчально-тренувального процесу. У разі недотримання умов праці

або порушення правил охорони здоров'я учнів у роботодавця виникає підстава для дисциплінарної відповідальності, а сам тренер може відстоювати свої трудові права через передбачені законом процедури [3, 6, 7, 8].

Поряд із трудовим договором у діяльності спортивних організацій часто застосовується і так званий «контракт спортсмена», що за своєю суттю є різновидом трудового договору, в якому фіксуються особливі умови професійної діяльності спортсмена. У такому контракті зазвичай відображаються обов'язки й права сторін з урахуванням специфіки спортивного режиму (тренувальні графіки, участь у змаганнях, зборах, рекламних заходах клубу тощо), розмір та порядок виплати заробітної плати й можливих бонусів, умови розірвання співпраці та відповідальність у разі порушення встановлених правил. Приміром, якщо гравець без поважних причин не з'являється на тренування чи матчі, клуб має право ініціювати розірвання контракту або застосувати штрафні санкції, передбачені його положеннями. Водночас спортсмен, відстоюючи свої інтереси, може посилається на норми трудового законодавства для захисту заробітної плати або компенсації у разі дострокового розірвання договору з вини роботодавця. Такий підхід дає змогу поєднати гнучкість спортивного ринку з базовими трудовими гарантіями й забезпечувати справедливі та прозорі відносини між гравцями і клубами [3, 6, 7, 10].

Не менш важливими є норми щодо охорони праці, особливо в контексті ризиків травматизму під час спортивної діяльності. Роботодавець зобов'язаний створити безпечні умови праці для всіх осіб, які перебувають у трудових відносинах із закладом чи клубом, а фахівці повинні дотримуватися встановлених правил і вимог безпеки [6]. Наприклад, адміністрація спортивного комплексу чи школи мусить забезпечити сертифіковане обладнання, належний інструктаж і медичний супровід, щоби запобігти можливим негативним наслідкам для здоров'я як працівників, так і відвідувачів.

Окремий блок, тісно пов'язаний із трудовим правом, становить право соціального забезпечення, яке охоплює механізми надання соціальних гарантій і допомог для працівників, зокрема тих, хто зайнятий у спортивній сфері. Це можуть бути лікарняні виплати, пенсійне забезпечення, страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань тощо. У спортивному середовищі особливо актуальним є питання призначення пенсій за вислугою років для професійних спортсменів чи тренерів із великою тривалістю спортивної діяльності. Крім того, підвищена ймовірність травматизму у спорті породжує потребу в належному страхуванні здоров'я й життя працівників, аби забезпечити їм матеріальну підтримку у разі втрати працездатності [10, 12].

Практичним прикладом реалізації соціально-забезпечувальних норм може бути програма страхування професійних спортсменів у футбольних клубах. Згідно з типовими умовами такої угоди, клуб (як роботодавець) зобов'язується укласти договір медичного страхування, що покриває лікування та реабілітацію в разі отримання травми під час офіційних матчів чи тренувань. Якщо ж після травми спортсмен не може повернутися до активної професійної діяльності у спорті, він має право на компенсаційні виплати, передбачені умовами страхування та соціального захисту.

Таким чином, норми трудового права та права соціального забезпечення не лише регулюють «офіційну» частину взаємин між працівниками й роботодавцями, а й гарантують реалізацію їхніх прав і свобод. Для фахівців у сфері фізичної культури і спорту це означає безпечні умови праці, доступ до соціальних виплат і захисту, можливість професійного розвитку й упевненість у тому, що всі процеси відбуваються відповідно до закону.

Значна частина управлінських та регуляторних процесів у спорті пов'язана з нормами адміністративного

права, які окреслюють повноваження державних органів у сфері фізичної культури і спорту та визначають порядок реалізації цих повноважень [10]. Так, міністерства або інші профільні відомства можуть затверджувати вимоги до ліцензування окремих видів спортивної діяльності, встановлювати умови для функціонування спортивних шкіл або вимоги до кваліфікації фахівців, контролювати дотримання безпекових і санітарних норм під час проведення змагань. Адміністративно-правові механізми також охоплюють питання нагляду й контролю: уповноважені інспектори можуть перевіряти, чи відповідає діяльність спортивних закладів вимогам чинного законодавства, а у разі виявлення порушень – притягати до адміністративної відповідальності.

Крім того, сама адміністративна відповідальність може наставати і для окремих посадових осіб (керівників чи організаторів змагань), якщо вони допускають адміністративні правопорушення під час виконання своїх обов'язків (наприклад, порушують порядок проведення спортивних заходів або нехтують вимогами щодо безпеки учасників). При цьому процедури оскарження рішень контролюючих органів також визначаються адміністративно-процесуальними нормами, що дає можливість суб'єктам спортивної діяльності захищати власні права у правовій сфері. Таким чином, у системі правових компетентностей фахівців сфери фізичної культури і спорту важливим є не лише вміння взаємодіяти із законодавством у прямому сенсі, а й здатність коректно застосовувати адміністративно-правові норми та механізми для організації, регулювання й розвитку спортивної інфраструктури.

Податкове право відіграє важливу роль у діяльності як окремих спортсменів, так і спортивних організацій, адже регулює механізми обчислення та сплати податків, визначає правила звітування про отримані доходи і може передбачати низку податкових пільг. У контексті системи правових компетентностей фахівців у сфері фізичної культури і спорту розуміння основ податкового законодавства дозволяє приймати обґрунтовані управлінські та фінансові рішення, уникати податкових ризиків і конфліктних ситуацій із податковими органами. Для багатьох спортивних клубів, федерацій та спортивних шкіл особливо актуальними є питання обліку витрат, що йдуть на утримання інфраструктури, придбання обладнання, виплату заробітних плат чи гонорарів спортсменам.

Окремим аспектом є оподаткування доходів спортсменів і тренерів, котрі можуть отримувати винагороду за цивільно-правовими договорами. Наприклад, якщо спортсмен уклав договір із клубом або спонсором на участь у заходах чи рекламних кампаніях і отримує за це грошову виплату, така винагорода вважається оподатковуваним доходом. За чинними нормами податкового законодавства, сума винагороди має бути відображена в податковій звітності та обкладатися податком на доходи фізичних осіб за встановленою ставкою, а в окремих випадках – військовим збором. Якщо ж спортсмен або тренер провадить свою діяльність як фізична особа-підприємець чи через іншу організаційно-правову форму, виникає потреба дотримуватися окремого порядку обліку та звітування, передбаченого для суб'єктів підприємницької діяльності. Незнання або ігнорування цих правил може призвести до штрафів, пені, донарахування податкових зобов'язань, а також до репутаційних ризиків для особи чи організації [1, 3, 6, 7, 10].

З точки зору правових компетентностей, уміння розпізнавати, коли та за яких умов у спортсмена виникає податковий обов'язок, є важливою складовою правової культури й правосвідомості. Це, своєю чергою, сприяє формуванню доброчесних відносин між усіма учасниками спортивного процесу та забезпечує фінансову стабільність галузі. Адже чітке дотримання податкових норм дозволяє клубам та організаціям планувати бюджети, уникати над-

мірних витрат і потенційних санкцій, а самим спортсменам гарантує прозорі та юридично захищені умови отримання винагород.

У контексті формування правових компетентностей фахівців у сфері фізичної культури і спорту не можна залишати поза увагою міжнародне право, норми якого дедалі більше пронизують усі виміри спортивної діяльності. Визнані на світовому рівні документи визначають стандарти чесної гри, безпеки учасників і регламентують механізми врегулювання спортивних спорів, тоді як міжнародні організації беруть участь у координації та контролі за дотриманням прийнятих норм і правил [4].

Найбільш наочним прикладом впливу міжнародного права на спорт є дотримання антидопінгових правил, закріплених у Всесвітньому антидопінговому кодексі (World Anti-Doping Code), який видає Всесвітнє антидопінгове агентство (WADA). Цей кодекс містить перелік заборонених речовин, процедури тестування та санкції за їхнє використання, що є обов'язковими для спортсменів, тренерів і національних федерацій, які прагнуть брати участь у міжнародних змаганнях або співпрацювати з міжнародними спортивними організаціями. Більше того, практика показує, що недотримання антидопінгових вимог може призвести до серйозних репутаційних втрат для цілих країн, не лише окремих команд чи спортсменів, тож розуміння й дотримання цих правил є одним із ключових елементів правової компетентності [3, 4].

Важливе значення для міжнародного спортивного руху має й Олімпійська хартія, що визначає ідейні та організаційні засади Олімпійських ігор і діяльності Міжнародного олімпійського комітету. Її норми містять етичні принципи, правила відбору й участі в Олімпійських іграх, а також вимоги до дотримання прав людини й принципів недискримінації. Таким чином, володіння знаннями щодо регулювання МОК та його структур дозволяє фахівцям у спорті краще орієнтуватися в організаційних і правових механізмах найбільших світових змагань [13].

Окремою складовою міжнародного правового середовища стала система спортивного арбітражу, уособлена, зокрема, Спортивним арбітражним судом у Лозанні. Ця інстанція розглядає спори, що виникають у міжнародному спортивному середовищі, зокрема пов'язані з порушенням антидопінгових правил, недотриманням умов контрактів, дискримінацією чи невиконанням рішень міжнародних федерацій. Здатність фахівців орієнтуватися у вимогах і процедурах Спортивного арбітражного суду та інших арбітражних структур має велике значення для своєчасного й ефективного захисту прав спортсменів і спортивних організацій [1, 3, 6].

Загалом, норми міжнародного права поєднують у собі етичні, організаційні та юридичні засади, формуючи єдині універсальні стандарти для національних систем регулювання спорту. Для фахівців сфери фізичної культури і спорту ознайомлення з цими нормами та їхнє правильне застосування в практиці є невід'ємним чинником професійної успішності, міжнародної інтеграції та репутації.

У ході викладу матеріалів цієї статті здійснено спробу сформувати цілісну систему правових компетентностей, якими мають володіти фахівці в сфері фізичної культури та спорту. Запропоновані галузеві орієнтири (конституційне, цивільне, трудове, адміністративне, податкове та міжнародне право) покликані продемонструвати багатовимірний характер спортивної діяльності та необхідність враховувати різноманітні правові механізми під час організації й реалізації спортивних заходів. Володіння такими компетентностями дозволяє уникати правових колізій, створює безпечне й етично виважене середовище, сприяє прозорості управлінських процесів і репутаційній привабливості спортивної галузі.

Подальша реалізація цих ідей вимагає активної участі освітніх установ, насамперед закладів вищої освіти,

що готують майбутніх фахівців сфери фізичної культури і спорту. Враховуючи, що роль і значення освіти у сучасному суспільстві є надзвичайно важливими, вона має відповідати викликам, які постають перед людством у контексті охорони здоров'я, захисту природного навколишнього середовища, збереження клімату та сталого економічного, соціального і людського розвитку. Заклади освіти мають інтегрувати необхідні правові знання, уміння й навички у свої освітні програми, приділяючи особливу увагу міждисциплінарному підходу й кооперації з юридичними факультетами або спеціалізованими юри-

дичними університетами. Крім того, важливо розвивати програми освіти дорослих та підвищення кваліфікації, аби чинні працівники галузі могли безперервно вдосконалювати свій рівень правової обізнаності. Лише за умови ефективної взаємодії спортивних організацій, профільних закладів освіти, що спеціалізуються на підготовці в сфері фізичною культури і спорту та підготовці в сфері права, можливо сформувати повноцінний комплекс правових компетентностей, необхідний для якісної, відповідальної та більш ефективної діяльності у сфері фізичної культури та спорту [11, 13, 17].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко В., Корносенко О., Сергєєв М. Нормативно-правове регулювання галузі фізична культура і спорт: аналіз дослідницького поля. Педагогічні науки. 2024. № 1 (спецвипуск). С. 27-33. URL: <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/308710/300551> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Діба Т. Г. Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців фізичного виховання. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2016. Вип. 24. С. 58-67. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/75/82> (дата звернення: 12.03.2025).
3. Дубінська З. П. Особливості регулювання правовідносин у сфері спорту в Україні: теоретико-правовий підхід : дис. ... д-ра філософії: 081 «Право». Львів, 2021. С. 220. URL: https://dspace.lvdvvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3675/1/dubinska_d.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
4. Дутчак М., Путятіна Г. Інституційні особливості системи зайнятості у сфері спорту в Європейському Союзі. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2023. № 4. С. 63-71. URL: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.63-71> (дата звернення: 13.03.2025).
5. Дутчак, М. В., Кашуба, В., Сущенко, Л. П. Кваліфікаційні характеристики професій працівників сфери фізкультурно-спортивної реабілітації. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2023. Серія 15, (12(172)). С. 69-73. URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.12\(172\).12](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.12(172).12) (дата звернення: 11.03.2025).
6. Жаровська І. М. Правове регулювання спорту в Україні: глобалізаційні виклики. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 366-369. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/274194> (дата звернення: 10.03.2025).
7. Завальнюк О. Юридичні засади регулювання сучасної спортивної діяльності. Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. Вип. 33. С. 134-142. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25691/Zavalnyuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 16.03.2025).
8. Імас Є. В., Піжов О. М. Кіберспорт як новітня сфера зайнятості та економічного розвитку. EU labor law: decent work and expansion of institutional capacity for sustainable development: scientific monograph. Riga: Baltija Publishing. 2023. С. 97-123. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-396-5-6>
9. Компетентнісний підхід фахівців фізичної підготовки до фізкультурно-спортивної реабілітації військовослужбовців / С. В. Трачук та ін. Olympicus. 2024. № 3. С. 158-168. URL: <https://doi.org/10.24195/olympicus/2024-3.20> (дата звернення: 12.03.2025).
10. Миргород-Карпова В. В. Проблематика регулювання правовідносин у спортивному праві України: виклики сьогодення. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 440-443. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2022/108.pdf (дата звернення: 13.03.2025).
11. Піжов О. М. Освіта в конституційній парадигмі XXI століття: дис. доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» / Харків. 2023. С. 171.
12. Піжова М. О., Піжов О. М. Спорт як особлива сфера зайнятості: деякі питання. Науковий вісник публічного та приватного права. 2024. Вип. 1. С.21-24. URL: <https://nvppp.in.ua/vip/2024/1/6.pdf> (дата звернення: 17.03.2025).
13. Радченко Л., Ермолова В., Кроль І. Олімпійська освіта – складова національної системи освіти. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2024. Серія 15, (12(185)). С. 162-165. URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).34](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34) (дата звернення: 10.03.2025).
14. Шевчук О. К., Когут І. О., Маринич В. Л. Організаційно-методичне забезпечення підготовки тренерів з питань інклюзивності в спорті як компонент інформаційно-освітнього простору. Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія. 2024. № 2. С.154-161. DOI: <https://doi.org/10.32652/spmed.2024.2.154-161>
15. Competences For Democratic Culture: living together as equals in culturally diverse democratic societies. Strasbourg: Council of Europe. 2016. P. 78. URL: <https://rm.coe.int/16806ccc07> (дата звернення: 13.03.2025).
16. Council of the European Union. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. Official Journal of the European Union. 2018. P. 1-13. URL: <https://surl.lu/fwlxmn> (дата звернення: 09.03.2025).
17. Pyzhova M. O. SECTION 34. Legal regulation of teacher professional development: topical issues. Human rights and public governance in modern conditions. 2023. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-320-0-34> (дата звернення: 15.03.2025).